
فرا تحلیل مطالعات انجام شده مردم شناسی فرهنگی و آموزش و نقش آن در توسعه زنان ایران

مرضیه گرجی^۱

چکیده

ارزش یکی از محوری ترین مفاهیمی است که در علوم اجتماعی و مردم شناسی مطرح است. بنابر این اگر فرهنگ و آموزش ارزشها در زنان تغییر یابد در نهایت موجب ارتقا و توسعه زنان می شود. هدف از تحقیق حاضر، پژوهش در حوزه فرهنگ و آموزش و ارزشهای اجتماعی زنان است و نقشی که این متغیرها در توسعه زنان دارد. روش تحقیق حاضر فرا تحلیلی و توصیفی است. که در بخش اول ارزیابی تئوریک و روش تحقیقات مطالعه شده است. بخش دوم طبقه بندی و جمع بندی تحقیقات با متغیرهای موضوع تحقیق صورت گرفته است. برای این منظور بیش از ۲۹ مقاله در نظر گرفته شده است. ابتدا مهمترین متغیرهای تاثیر گذار و سپس متغیر متوسط در تحقیق مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که متغیر نفوذ فرهنگ، ارزش ها، هویت، سن، تحصیل، نظام آموزش، رسانه، خانواده به عنوان تاثیر توسعه در بعد مشارکت فرهنگی، اجتماعی، مذهبی و سیاسی زنان مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت، سپس راهکارهایی با توجه به متغیرهای تحقیق خطاب به نهادها ارائه گردیده است.

واژه گان کلیدی: مردم شناسی، فرا تحلیل، ارزش، فرهنگ، آموزش، توسعه

تاریخ پذیرش: ۹۶/۲/۹

تاریخ دریافت: ۹۵/۶/۱۱

Meta-analysis of Cultural Anthropology and Education Studies and Its Role in the Development of Iranian Women

---

Marzieh Gorji^۲

Abstract

Value has been postulated as one of the core concepts in social sciences and anthropology. Thus, if cultural and educational values in women undergo changes, it will ultimately promote the development of women. The purpose of this study was to study the field of culture and education as well as the social values of women to seek the roles of these variables in the development of women in Iran. The research method employed was the analytical and descriptive meta-analysis. The first stage consisted of an appraisal of the theories and research methods of the studies. The second stage was the classification and summarization of the data collected from these studies pertaining to the variables of the study. For this purpose, more than ۲۹ papers were considered. At first, the most influential variables in these studies were identified and then the average variable was examined. The results showed that the most influential variables of culture and value were identity, age, education, educational system, the media, and family which affected the development of women and then the participation of women in cultural, social, political and religious affairs were analyzed and evaluated. Solutions pertaining the study's variables were presented to the respective institutions.

Keywords: anthropology, meta-analysis, values, culture, education, development

---

^۱. گروه علوم اجتماعی، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی چالوس، ایران. margorji@yahoo.com

ارائه شده در پنجمین کنفرانس روانشناسی و علوم اجتماعی

^۲ Department of Social Sciences, Islamic Azad University Chalus Branch, Iran, Margorji@Yahoo.com
Presented at the Fifth Conference on Psychology and Social Sciences

مقدمه

مردم شناسی، علم مطالعه و شناخت علمی انسان است که به شناخت دانش فرهنگی، ارزش‌ها، هویت، باورها، فرهنگ، زبان، پدیده‌های طبیعی، دگرگونی‌های محیطی انسان در زندگی و غیره می‌پردازد. یکی از اهداف انسان شناسی، توصیف مسائل عینی و پدیده‌های مادی و غیر مادی است.

هر اجتماع انسانی، فرهنگ خاصی دارد که می‌توان آنها را از یکدیگر ممیز داد. بنابراین معنای فرهنگ به روش‌های فکری، اعتقادی و سبک زندگی، ارزش‌ها و روش‌های زندگی اعضای یک جامعه اطلاق می‌شود. از این رو، هر شیوه بیان و رفتار در یک جامعه، فرهنگ نامیده می‌شود (گرچی و همکاران، ۱۳۹۲: ۳۵).

زنان نیمی از جمعیت جامعه اند و نیمی از نیروی انسانی جامعه را تشکیل می‌دهند. نظر به اینکه زنان به عنوان نیرویی عظیم می‌توانند بخش بزرگی از مسئولیت توسعه و پیشرفت را بر عهده گیرند، لازم است با شناخت وضعیت آنان، ارزش گذاری، برنامه ریزی دقیق، ایجاد امکانات و تشویق به فراگیری علوم و فن آوری نه تنها فاصله ای بین قابلیت‌های فن آوری زنان و مردان را از میان برداشت، بلکه با همکاری این دو قشر بر مشکلات توسعه نیافتگی چیره شد. بنابراین، زنان به عنوان نیمی از پیکره جامعه می‌توانند نقش مهمی در پیشبرد اهداف جوامع ایفا نمایند. آموزش می‌تواند گامی موثر در توسعه و ارتقای سطح مشارکت آنان در همه ی ابعاد باشد.

ارزش جزء اصلی سازنده فرهنگ به شمار می‌رود که ثبات یا تغییر آن موجب ثبات یا تغییر فرهنگ جوامع در طول زمان و مکان می‌شود و به طبع آن ثبات یا دگرگونی جوامع را تحت تأثیر قرار می‌دهد. از این رو، آنچه از ابتدا باید مورد توجه قرار داد، مفهوم ارزش است. ارزش از نظر معنا بسیار غنی است و از اینرو بسیار پیچیده است و به دشواری می‌توان آن را تعریف کرد (محسنی، ۱۳۷۹).

همچنین با توجه به آنکه زنان بخش عظیمی از منابع انسانی جامعه را تشکیل می‌دهند به عنوان سازندگان و پرورش دهندگان نسل آینده، نقش مهمی در توسعه علمی، فرهنگی و اجتماعی دارند (اسلام پناه، ۱۳۸۱).

بیان مسئله

در دهه‌های اخیر نقش عوامل اکتسابی مانند تحصیلات، مهارت و دانایی در مقابل عوامل انتسابی افزایش یافته و یکی از نشانه‌های این دگرگونی ارزش گسترش مقوله مدرک گرایی است (ودادهیر، ۱۳۸۰). این دگرگونی‌ها بسیاری از زمینه‌های اجتماعی را در بر گرفته و حتی ازدواج نیز رویکرد‌های اکتسابی و مدرک گرایانه افزایش یافته است (راد و خاور، ۱۳۸۵).

با وجود همه تغییراتی که کم و بیش در عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی جامعه در حال گذر است، زنان علاقه مند به اشتغال می‌باشند. آن هم احساس می‌کنند با

آموزش می‌توانند گام موثری در توسعه خود در جامعه بردارند. بنابراین مسئله اهمیت ارزش‌ها از یک سو تحول در زمینه‌های اشتغال، تحصیل و مشارکت زنان در عرصه‌های اجتماعی و گسترش شبکه‌های ارتباطی زنان از دیگر سو محور اصلی این مقاله را تشکیل می‌دهد. صعود و نزول مقام و منزلت زنان از جمله اشتغال آنان معلول شرایط و تحولات فرهنگی، دینی، اجتماعی و اقتصادی جوامع است. برای ایجاد فرصت‌های اشتغال بانوان باید زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی لازم جهت پذیرش اجتماعی آن فراهم شود. آنچه در این تحقیق به دنبالش هستیم، آن است که شناسایی فرهنگ و نقش آموزش در توسعه و شکوفایی زنان تا چه میزان تأثیرگذار می‌باشد؟

ضرورت تحقیق

در حال حاضر تغییرات چشمگیری در برخی ابعاد آموزش زنان بوجود آمده است. بنابراین نفوذ فرهنگ، ارزش‌ها و هویت، و جنسیت مبحث مهمی است که پژوهشگران علاقه‌مند به تحقیق می‌باشند لذا در این مقاله با توجه به اینکه زنان بخش مهمی از منابع انسانی جامعه را تشکیل می‌دهند و به عنوان سازندگان و پرورش دهندگان نسل آینده، نقش مهمی در توسعه علمی، اجتماعی، فرهنگی دارند. از اینرو سرمایه‌گذاری به منظور آموزش و استفاده بهینه از توانمندی‌های آنان در سطوح علمی و اجرایی و مشارکت یک ضرورت اجتماعی است، که در تحقیق بر این موضوع ضروری دانسته است.

زنان در کشورهای در حال توسعه، امید اول برای ارتقاء خانواده‌ها و رشد و توسعه کشور های خود هستند. موفقیت زنان کارآفرین در این جوامع نه تنها سبب سود اقتصادی می‌شود بلکه منافع اجتماعی و فرهنگی هم ایجاد می‌نمایند (سیمور^۱، ۲۰۰۳: ۳۲).

با توجه به مطالب فوق هدف از تحقیق حاضر شناسایی و طبقه‌بندی پژوهش‌های انجام گرفته در زمینه فرهنگ، ارزش‌ها و فرهنگ، آموزش، توسعه و همچنین تفکیک و ترکیب طرح و مقالات موضوعی و روش و چارچوب مفهومی و جمع‌بندی و ارائه راهکارهای مناسب در خصوص فرهنگ، ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی زنان می‌باشد.

چارچوب مفهومی

تئوری‌های ارزش‌ها پرنیس نیز ارزش‌ها را به دو دسته ارزش‌های سنتی و نو تقسیم می‌کند. او ارزش اخلاقی، میل به موفقیت، دستیابی به قدرت و برنامه‌ریزی برای آینده را در زمره ارزش‌های سنتی و همگانی و توجه به وضع کنونی، صداقت و خوشبختی را ارزش‌های نو می‌داند. اینگلهارت، ارزش‌ها را به دو دسته تقسیم می‌کند: ارزش‌های مادی و ارزش‌های فرامادی. پارسونز نیز در تحلیل ارزش‌ها به ارزش‌های چهارگانه نام می‌برد. نظام ارزش‌های اقتصادی، نظام

^۱ . Seymour

ارزش های اجتماعی، نظام ارزش های فرهنگی و نظام ارزش های سیاسی که دارای کارکرد های ثروت، منزلت، دانش، و قدرت اند.

توسعه: توسعه یکی از مفاهیم بنیادی در علوم اجتماعی می باشد و در بسیاری از حوزه های این علم مد نظر دانشمندان و عالمان می باشد. گاهی در کنار توسعه از مفهوم رشد استفاده می شود. رشد به معنای پیشرفت ابعاد مادی و عینی جامعه می باشد در حالی که توسعه مفهومی فراتر از رشد می باشد. توسعه در یک پدیده شامل تمام ابعاد آن می شود. بنابر آنچه گفته شد، توسعه فرهنگی به معنای فرآیندی می باشد که در آن تمام ابعاد فرهنگی از یک سطح ساده و ابتدایی توسط مراحل به تکامل و پیشرفت می رسد.

ارزش های توسعه مدار: ارزش علم گرایی به عنوان یک گرایش توسعه مدار مطرح است که انتظار می رود گرایش زنان شاغل به این ارزش نیز افزایش یابد. جدا شدن محل کار از محل زندگی پدیده ایست که در جریان صنعتی شدن بوجود آمده است. آموزش زنان که باعث مشارکت آنان و ایجاد اشتغال شده لذا به عنوان امری مدرن پدیده نو است که مختص به جوامع توسعه یافته می باشد. اشتغال خارج از خانه با تغییراتی که در پایگاه اجتماعی-اقتصادی زنان ایجاد کرد منجر به شکل گیری پایگاه اکتسابی و جدید برای زنان می شود که انتظار می رود که در این پایگاه جدید باور ها و ارزش های متفاوت از زنان خانه دار داشته باشند.

آموزش: آموزش به معنی آموختن، یاد دادن و تعلیم در برابر تربیت می باشد (علیزاده، ۱۳۸۵). آموزش تجربه ای است مبتنی بر یادگیری و به منظور ایجاد تغییرات نسبتاً پایدار در فرد، تا او را قادر به انجام کار و بهبود بخشی توانایی ها، تغییر مهارت ها، دانش، نگرش و رفتار اجتماعی نماید. بنابراین آموزش به مفهوم تغییر دانش، نگرش و تعامل با همکاران است. آموزش مستلزم استفاده از برنامه های پیش بینی شده ای است که شایستگی های موجود در کارکنان را تقویت و موجب کسب دانش، مهارت و توانایی های تازه در فرد می گردد، به گونه ای که بهبود عملکرد شغلی را تسهیل می نماید (سیدجوادین، ۱۳۸۱).

فرهنگ: فرهنگ، بخشی از معرفت است که در ذهنیت مشترک افراد و یا جامعه و یا در زیست جهان افراد وارد شده است. مراد از معرفت در این عبارت تنها آگاهی ذهنی، تصویری یا تصدیقی نیست، مراد، معنای عامی است که احساس، عاطفه، گرایش، اعتقاد، عادات و آداب را نیز فرا می گیرد. فرهنگ عقاید، آگاهی ها و ارزش ها، هنجارها، آداب و عاداتی را شامل می شود که از طریق تعلیم و تعلم منتقل شده و صورتی جمعی پیدا می کند (پارسانیا، ۱۳۸۷).

هویت: هویت شخصی: (خود) به صورتی که شخص آن را به طور بازتابی و بر حسب زندگی نامه رسمی خویش درک می کند. هویت شخصی بر تفاوتها و هویت اجتماعی بر شباهتها تاکید دارد (گیدنز، ۱۳۸۲) و هویت اجتماعی، تعبیری که فرد از خود در رابطه با دیگران می کند و بر اساس عضویت در رده ها و گروه های گوناگون اجتماعی شکل می گیرد هویت افراد وابسته به برداشت دیگران است (جنکینز، ۱۳۸۱).

مرور نظری: در نظر گیدنز هویت فردی افراد را می توان در سبک زندگی آن ها یافت. عموماً گیدنز در رهیافت نظری خود بر اهمیت محوری فرایند های اجتماعی بازتابی است. به عبارت دیگر عاملیت در متن نظم و ترتیبات ما بعد سنتی تبدیل به یک پروژه بازتابی می شود (گیدنز، ۱۳۷۸). به نظر آنتونی گیدنز سبک زندگی به مجموعه ای نسبتاً هماهنگ از همه رفتار ها و فعالیت های یک فرد معین در جریان زندگی روزمره اطلاق می شود. سبک زندگی مستلزم مجموعه ای از عادت ها و جهت گیری ها می باشد و بنابراین برخوردار از نوعی وحدت است که علاوه بر اهمیت خاص خود از نظر تداوم امنیت وجودی-پیوند بین گزینش های فرعی موجود در یک الگوی کم و بیش منظم را تأمین می کند. در نهایت منظور گیدنز از سبک زندگی، مجموعه ای جامع از کارکرد هایی می باشد که افراد از طریق آن به برآورده کردن نیاز های خود می پردازند. با دگرگونی های وسیع اقتصادی و افزایش مشارکت زنان در بازار کار و مشاغل درآمد زا، پیشرفت علم زیست شناسی، دارو سازی و پزشکی و امکان کنترل بیشتر فرزندزایی، و به ویژه بر اثر برپایی نهضت های فمینیستی و انتشار سریع اندیشه ها در فرهنگ جهانی، صدای زنان در اکثر کشور های جهان بسیاری از اندیشمندان علوم اجتماعی از قبیل کنت، اسپنسر، مارکس و گوردون چایلد این دگرگونی ها را در جامعه تجزیه و تحلیل کردند. امروزه مطالعه و تجزیه و تحلیل ثبات و یا پایداری و دگرگونی ها بسیار مهم و ضروری به شمار می روند. مراحل فرایند دگرگونی در ارزش های اجتماعی و فرهنگی، رفتارهای فرهنگی، تفکرات سنتی الگوها و نگرش ها دیدگاه کلی از سبک زندگی است، به طوری که در اواخر قرن ۱۹ و اوایل قرن ۲۰ با توجه به رشد سریع تغییرات در جامعه، انسان شناسان معتقدند این فرآیند تغییرات در سبک زندگی افراد موثر می باشد (کورن^۱، ۲۰۰۲). کینزلی دیویس از اصطلاح تغییر اجتماعی در برابر تغییر فرهنگی استفاده می کند (دویس^۲، ۱۹۵۰).

حرکت مدرنیته در ایران بشدت سریع می باشد. بطوری که مدرنیته و شهر نشینی تغییرات زیادی در ساختار خانواده، سبک زندگی و گرایشات و وضعیت خانواده ها به همراه داشته است. زنان مدرن در نگرش و تمایلات و سبکهای زندگی شان به صورت مدرن می باشند. مدرنیته در جوامع شهری بر نگرش و سبک زندگی، فعالیت های فرهنگی اجتماعی و اقتصادی زنان تأثیر می گذارد. علاوه بر این زنان ایرانی خواستار برابری، احترام و حق مشارکت در همه ی فعالیت های اجتماعی سیاسی و اقتصادی می باشند. با این تحولات به ویژه تحولاتی که در ساختار خانواده و نقش های زن در درون آن رخ داد، زمینه دگرگونی شخصیت و هویت اجتماعی زنان فراهم شد. تعامل تغییرات نهادی و ساختاری و نهضت های اجتماعی زنان زمینه ساز تأمل و بازاندیشی در ارزش ها و آرمان ها و در نهایتاً هویت های شخصی و اجتماعی آنان شد (کاستلز، ۱۳۸۰). هریک

^۱ . Kurane

^۲ . Devis

از نظریه های جامعه و مردم شناختی بر عاملی خاص تاکید داشته که به نظر می رسد استفاده از نظریه های ترکیبی در این تحقیق مورد نظر قرار گرفته است.

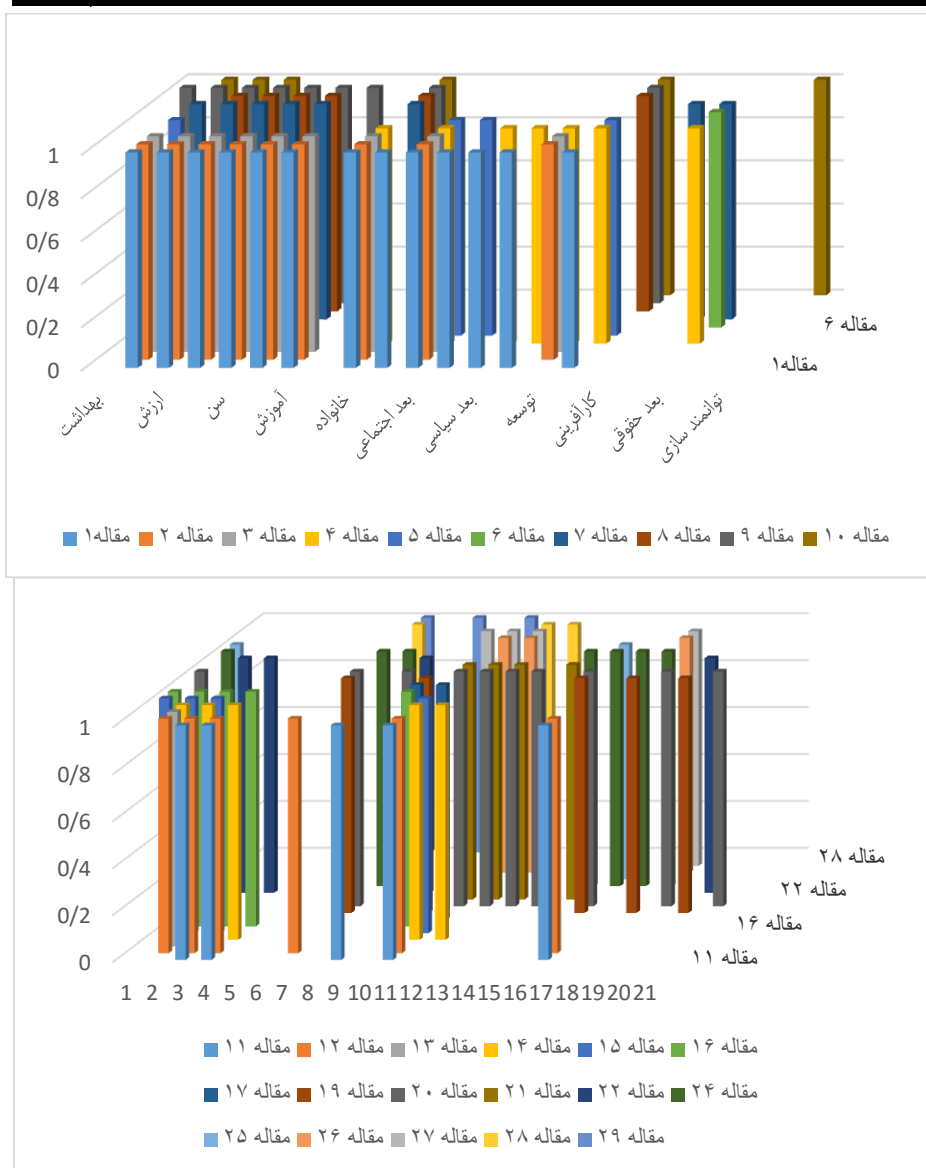
روش شناسی

در سالهای اخیر رشته تلفیقی و ترکیبی به نام مطالعات فرهنگی شکل گرفته و به سرعت در حال گسترش است. هدف مطالعات فرهنگی آن است که با ترکیب و تلفیق مجموعه مطالعات اجتماعی و فرهنگی و داده هایی که از مشاهدات نظری و تجربی نظریه پردازان یا مشاهده گران فراهم شده است، تحلیل و تئوری در باره مسائل فرهنگی و جامعه انسانی فراهم می کند. ترکیب و تلفیق کردن نتایج حاصل از تحقیقات گذشته به تکمیل و یکپارچه سازی همه تلاش های تحقیقاتی که در یک زمینه صورت گرفته اند کمک می کند مرور تحقیقات گذشته جدای از پیوند بین پژوهش های گذشته و آینده باعث تجمیع، تلفیق و سازماندهی منطقی مطالعات متعدد و پراکنده در یک زمینه خاص میشود. با کنار هم گذاردن مطالعات ممکن است به یک الگوی کلی نهفته در اطلاعات دست یابیم. (شکرکن، ۱۳۷۷). بنابراین واحد تحلیل در فرا تحلیل مطالعات پراکنده درباره موضوعی خاص است. جامعه آماری تحقیق پس از مطالعات پیشینه تحقیق بیش از ۲۹ مقاله انتخاب شد و بصورت تئوریک و توصیفی و فرا تحلیلی در مقاله حاضر توسط محقق خلاصه و ارائه گردید.

مروری کوتاه بر داده ها

به منظور آشنایی مختصر با مقالات پژوهش در این فرا تحلیل مورد بررسی قرار گرفته است و مشخصات آنها در جدول (۱) منعکس می شود به ذکر نام خانوادگی، حوزه مطالعات، متغیرها، روش، تعداد فرضیه، جامعه، حجم نمونه، شیوه نمونه، ابزار جمع آوری اطلاعات اکتفا شده است.

جدول توصیفی ۲

گروه بندی عوامل

عوامل موثر بر توسعه زنان متعدد است اما فرهنگ، ارزش ها، هویت، سن، تحصیل، نظام آموزش، رسانه، خانواده، بعد مشارکت فرهنگی، اجتماعی، مذهبی و سیاسی و غیره نقش اساسی در توسعه زنان دارند. در این تحقیق از ۲۹ مطالعه استفاده گردید.

یافته و نتیجه گیری و پیشنهاد

بر اساس جدول روش شناسی تحقیق و تحلیل نتایج یافته های به دست آمده مشابه به شرح زیر می باشد:

جدول (۲) تشابه نتایج مقالات

تشابه مجموعه مقالات ارائه شده	
موضوع	شرح
کلیات تحقیق	همه طرحها و مقالات انجام گرفته در چهار چوب ارزشها و نیازهای فرهنگی و بعد هویت و خانواده، رسانه، مشارکت زنان فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی زنان همچنین در بعد کار آفرینی و اشتغال، آموزش روابط متقابل زناشویی، طلاق دسته بندی شده است.
مبانی نظری تحقیق	بیش از نیمی از مطالعات در خصوص نظر جامعه شناختی و مردم شناسی، روانشناختی، تاریخی، حقوقی، فلسفی و غیره به عنوان مبانی نظری استفاده شده است.
روش تحقیق	روش تحقیق مطالعات بیشتر پیمایشی سپس توصیفی و اسنادی و تاریخی صورت گرفته است.
طبقه بندی عوامل	عوامل متعددی در این تحقیق مطالعه گردیده که موثر ترین فاکتورها ارزش، فرهنگ، آموزش، اخلاق، هویت، بعد اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و خانواده در توسعه زنان بوده است.

با توجه به موضوع تحقیق نتیجه نشان داده است که هر جامعه ای فرهنگ خاصی دارد و با توجه به آن افکار و اعتقادات و سبک ها، در جامعه می تواند نقش اساسی در توسعه نیروی انسانی داشته باشد در این مقاله بیشتر تاکید بر توسعه زنان بوده است، لذا از آنجا که نیمی از جمعیت کشور ما را زنان تشکیل می دهند لذا ارزش گذاری و برنامه ریزی دقیق در به کار گیری نقش کارآفرینی و از دیدگاه روانشناسانه و جامعه شناسانه و بکارگیری مفهوم هویت زنان و خصوصا توانمندی آنان در مدیریت ها و مشارکت ها می تواند جامعه را به سوی توسعه سوق دهد همچنین در تحقیقات نشان داده است در تمام ابعاد فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، و مذهبی زنان علاقمند به فراگیری آنها از طریق آموزش و خارج از خانه فعالیت داشته باشند، خصوصا با توجه به عصر مدرنیته و تغییرات در سبک زندگی و فضای مجازی همه نیروی انسانی در جامعه علاقمند به تغییرات در زندگی خود هستند، لذا زنان نیز با توجه به منزلت شخصیتی و هویتی و با در نظر گرفتن استحکام خانواده و تحصیلات و آموزش های مستمر می توانند در زمینه های تحولات کلی جامعه باعث رشد و تعالی آن جامعه گردند. بنابراین دولت و حکومت هر جامعه میتواند، در ارتقاء رشد توسعه کشور خود نقش اساسی ایفا نماید لذا با در نظر گرفتن تغییرات در بعد فرهنگی و ارزشی خصوصا آموزش گام اساسی در بهینه سازی توانمندی زنان در جامعه می تواند در سطوح علمی، اجرایی و مشارکتی و هنجاری با ارائه راهکارها به تکامل و پیشرفت جامعه خود برسند.

ورود زنان ایرانی به دانشگاه شیوه هایی برای حل مسئله تعارض بین سنت و مدرنیته را در اختیار آنها قرار می دهد. آنان از طریق فضای دانشگاه ها با اندیشه های جدید آشنا می شوند و

پس از فراغت از تحصیل نیز به انتظارات جامعه برای پذیرش نقش های سنتی خانوادگی پاسخ می دهند. ورود زنان به دانشگاه و حتی میل به اشتغال و کسب درآمد، به دلیل کسب درآمد، به دلیل اهمیت نهاد خانواده در ایران، به معنای خروج از خانه و تقابل عرصه عمومی با عرصه خصوصی نیست، زیرا بخش زیادی از انگیره های آنان هنوز به مقولات ازدواج، خانواده، همسری و مادری ارتباط دارد.

ارزش، پایه و اساس بینش کنش انسان را تشکیل می دهند و در گزینش و انجام کنش نقش تعیین کننده دارند. در این مقاله روش تئوریک نشان داده است که زنان با ارزش گذاری به آموزش می توانند در جامعه رشد کنند. آموزش زنان به عنوان یک شاخص توسعه موجب ارتقای وضعیت اقتصادی زنان می شود و این امر به نوبه ی خود می تواند جهت گیری ارزشی آنان به سمت ارزش های توسعه مدار سوق دهد.

ایران از جمله کشور هایی است که در جریان نوگرایی همراه با جریان های نوسازی و پس از آن در انقلاب اسلامی با ادامه این روند در ساختاری نوین تغییرات چشمگیری را تجربه کرده است. به گونه ای که بافت یکدست جامعه به هم خورده و گروه ها و طبقات نوینی به وجود آمده اند. یکی از این گروه ها که پایگاه اجتماعی سنتی شان در جریان نوسازی و دگرگونی های عمیقی روبرو شده زنان هستند.

دسته بندی راهکارها ی ارائه شده در تحقیقات

- بعد فرهنگی ، اجتماعی

فرهنگ سازی در تغییر نگرش جامعه نسبت به توانمندی و توانایی زنان.
فرهنگ سازی در تغییر نگرش جامعه نسبت به ارزش های جنسیت در جامعه
توجه به فرهنگ و اخلاق در درون سازمان به عنوان متغیر منزلتی ، اجتماعی و ساختاری هستند که میتواند توانمندسازی بیشتر در بستر سازی تقویت زنان صورت نمایند.
شاخص توسعه انسانی در طول برنامه افزایش امید به زندگی و سلامت به زندگی
القای فرهنگی نقش زن در فعالیت های اقتصادی و تقسیم مسولیت ها
نگرش زن به عنوان انسان اجتماعی ، مسئول و خلاق
حمایت زوجین در بعد بر آوردن نیازهای همدیگر با در نظر گرفتن بعد اخلاقی و قانونی به یکدیگر

گسترش حمایت فرهنگ ، احترام به کانون گرم زندگی و پرورش فرزندان در بین زوجین
فرهنگ سازی عفت ورزی زن و مرد در محیط تحصیل و کار
اشاعه فرهنگ عرفی اخلاقی در زمینه بهبود جامعه و فضای روانی اجتماع

- بعد مذهبی و حقوقی

تلاش در جهت افزایش عدالت جنسیتی در خانواده ها ، سیاست های جمعیتی و توسعه ای دولت جهت افزایش توانمندی زنان، تاکید ویژه دین اسلام بر رعایت حقوق زنان و عدالت جنسیتی، انگیزه قوی در بهبود موقعیت زنان خواهد شد .

ایجاد امنیت و آرامش از طریق رسمیت بخشیدن قانونی و حقوقی برای زنان
استخدام بدون تبعض جنسیتی

ایجاد تسهیلات قانونی و ازادی ها در منافع و خواسته های فردی و گروهی و صنفی

-بعد تحصیلات و آموزش

توجه به اشتغال و تحصیلات زنان و مادران تاثیر عمده ای در تغییر مناسبات موجود در جامعه و خانواده ها خواهد داشت.

توجه به تاریخ عامه زنان مسلمانان نقش تعیین کننده در فعالیت های اجتماعی و سیاسی داشته اند لذا در جامعه معاصر نیز باید توجه به این امر برنامه اساسی صورت گیرد.

وضعیت بعد آموزشی فنی حرفه ای ، دانش آموختگان و هنرستان ها در نظر بگیرند.
گسترش آموزش مهارتی مورد نیاز بازار کار برای گروه های مختلف زنان با توجه به تحصیلات

آنان

برگزاری آموزش دوره های مختلف در خصوص توانمند تر نمودن زنان و مشارکت در جامعه
فعالیت آموزشی از دبستان تا دانشگاه

برگزاری سیمینار کارگاه دوره حرفه ای کوتاه مدت و بلند مدت برای کار آفرینی زنان

-بعد هویت

رشد هویت جنسی در ابعاد دیدگاه اسطوره شناسی، روانشناختی و اجتماعی با تاکید دیدگاه اسلام زنان و مردان را در منشاء افرینش یکی میداند و پیشنهاد میگردد به جای تمرکز و جستجو بر تفاوت ها یا توفیق بین زنان و مردان، به دنبال نقاط وجودی مشترک و بکارگیری توانایی هر دو جنس به نفع توسعه زندگی بشر بپردازند.

رشد آگاهی در زنان و هویت یابی زنانه باعث رشد فعالیت آنان خواهد شد.

حضور حجاب عفت ورزی بین زن و مرد باعث پیشرفت و تعالی جامعه خواهد شد.

امروزه بیش از هر زمان دیگری زنان نیاز به باز اندیشی در ارزش ها و باورها مقاومت در برابر باور های کلیشه ای نیازمندند.

ارزش گذاری به سبک هویت هنجاری و سبک معشوش اجتنابی و تعهد هویت

ایجاد و گسترش ارتباط اجتماعی ، اعتماد به نفس و خلاقیت در توانمند سازی زنان

-بعد اقتصادی، سیاسی

تدوین سیاست ها و برنامه های آموزشی با توجه به نیاز های حرفه ای زنان در توسعه آموزشی.

توجه به تاریخ عامه زنان مسلمانان نقش تعیین کننده در فعالیت های اجتماعی و سیاسی داشته اند لذا در جامعه معاصر نیز باید توجه به این امر برنامه اساسی صورت گیرد. حمایت از سرمایه گذاری های زنان در بخشهای کوچک خصوصی. ایجاد تعاونیهای روستایی و عضویت در آوردن زنان روستایی در این تعاونها تقویت سازمان غیر دولتی و تعاون های زنان فعالیت مشاوره ای زنان در تبلیغ شیوه مدیریت بازار یابی کانال ارتباطی کسب کار

- رسانه

اطلاع رسانی و آگاهی بخشی به خانواده ها و نهادهای آموزشی ایجاد شبکه های محلی، منطقه ای و کشوری در خصوص برنامه توسعه زنان تاکید بر ساخت برنامه های مختلف سنی و تحصیلی کار آفرینی زنان ترویج برنامه های مختلف فرهنگی و ارزشی در خصوص هویت و احترام با برنامه های گوناگون

منابع

۱. احمدی، حبیب، (۱۳۸۵) ، نظر مدیران زن شهر شیراز درباره توانمندی مدیریتی زنان ، فصلنامه مرکز مطالعات و تحقیقات زنان دانشگاه تهران علمی- پژوهشی- پژوهش زنان شماره پیاپی ۱۵ دوره ۴، شماره ۳، شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳-۱۷۳۵.
۲. اسلام پناه، گلناج، (۱۳۸۱)، نقش جامعه زنان دانشگاهی(بررسی مشارکت زنان در آموزش عالی)، مجموعه مقالات همایش ملی جایگاه و نقش زنان در جامعه ایران.
۳. اعظم آزاده، منصوره، (۱۳۸۴)، آگاهی از نابرابری های جنسیتی: مدلی برای سنجش میزان شناخت از نابرابری های جنسیتی، فصلنامه مرکز مطالعات و تحقیقات زنان دانشگاه تهران علمی- پژوهشی- پژوهش زنان- شماره پیاپی ۱۲- دوره ۳- شماره ۲، شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳-۱۷۳۵.
۴. پارسا نیا، (۱۳۸۷). نسبت علم و فرهنگ، راهبرد فرهنگ، سال اول، شماره دوم .
۵. پیشگاهی فرد، زهرا، (۱۳۸۷)، آینده پژوهی وضعیت آموزش عالی زنان در منطقه خاورمیانه با تاکید بر جایگاه ایران ، فصلنامه علمی- پژوهشی دانشگاه تهران شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳- ۱۷۳۵، پژوهش زنان - دوره ۶ - شماره ۳.
۶. تلخابی علیشاه، علیرضا، (۱۳۸۷) زنان، کارآفرینی و موانع خلاقیت آنان در ایران، فصلنامه تخصصی جامعه شناسی - سال چهارم، شماره سوم.
۷. توسلی، غلام عباس، (۱۳۸۷)، مطالعه تجربی اخلاق کار با تاکید بر جنسیت، فصلنامه علمی- پژوهشی دانشگاه تهران شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳- ۱۷۳۵، پژوهش زنان - دوره ۶ - شماره ۳.

۸. جنکینز، ریچارد، (۱۳۸۱)، هویت اجتماعی (تورج یار احمدی) تهران: نشر شیرازه، چاپ اول.
۹. حجازی، الهه، (۱۳۸۵) تفاوت های جنسیتی در سبک های هویت، تعهد هویت و کیفیت دوستی، فصلنامه مرکز مطالعات و تحقیقات زنان دانشگاه تهران علمی- پژوهشی، پژوهش زنان، شماره پیاپی ۱۵، دوره ۴، شماره ۳، شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳-۱۷۳۵.
۱۰. خداپرست، مهدی، (۱۳۷۵)، بررسی امکانات اشتغال بانوان در قالب شرکت های تعاونی، مجموعه مقالاتو عملکرد تعاون، زن، اشتغال، وزارت ارشاد.
۱۱. خلیلی، محسن، (۱۳۸۶)، آسیب شناسی مشارکت زنان در جامعه معاصر ایران، فصلنامه علمی- پژوهشی دانشگاه تهران شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳-۱۷۳۵، پژوهش زنان، دوره ۵، شماره ۲.
۱۲. راد، محمد، خاور، فرهاد (۱۳۸۵)، نگاهی به عوامل فرهنگی افزایش ورود دختران به دانشگاه ها، فصلنامه پژوهش زنان، دوره ۴، شماره ۴.
۱۳. رستگار، خالد، (۱۳۸۳)، رابطه کار/ خانواده: تفاوت های جنسیتی در برخورداری از حمایت اجتماعی، فصلنامه مرکز مطالعات و تحقیقات زنان دانشگاه تهران علمی- پژوهشی، پژوهش زنان، دوره ۲، شماره ۲، شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳-۱۷۳۵.
۱۴. رضایی، محمد، (۱۳۸۷)، سیاست جنسیت در تلویزیون ایران، فصلنامه علمی- پژوهشی دانشگاه تهران شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳-۱۷۳۵، پژوهش زنان - دوره ۶ - شماره ۳.
۱۵. ریاحی، محمد اسماعیل، (۱۳۸۶)، تحلیل جامعه شناختی میزان گرایش به طلاق (مطالعه موردی شهرستان کرمانشاه)، فصلنامه علمی- پژوهشی دانشگاه تهران، پژوهش زنان، شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳-۱۷۳۵ - دوره ۵، شماره ۳.
۱۶. زرگر، فریبا، (۱۳۸۸)، مروری بر دیدگاه های مربوط به هویت جنسیتی زنان، فصلنامه علمی- تخصصی - زن و فرهنگ، شورای پژوهشی زنان دانشگاه آزاد اسلامی، سال اول، شماره دوم.
۱۷. زین آبادی، حسن رضا، (۱۳۸۶)، دختران و آموزش فنی حرفه ای: ارزشیابی کیفیت ابعاد فردی، اجتماعی و اقتصادی برون دادهای هنرستان های فنی حرفه ای دخترانه شهر تهران، فصلنامه علمی- پژوهشی دانشگاه تهران شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳-۱۷۳۵، پژوهش زنان، دوره ۵، شماره ۲.
۱۸. سروستانی، رحمت الله، (۱۳۸۶) بررسی نیازهای اجتماعی، فرهنگی و آموزشی دختران دانش آموز سراسر کشور، فصلنامه علمی- پژوهشی دانشگاه تهران، پژوهش زنان، شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳-۱۷۳۵ - دوره ۵، شماره ۳.
۱۹. سیدجوادین، سید رضا؛ (۱۳۸۱)، مبانی و کاربردهای مدیریت منابع انسانی و امور کارکنان، تهران، نگاه، چاپ اول.

۲۰. شادی طلب، ژاله، (۱۳۸۱)، توسعه و چالش های زنان ایران، تهران، نشر قطره.
۲۱. شکرکن، عباس، (۱۳۷۷)، روانشناسی اجتماعی. تهران
۲۲. شیروودی، مرتضی، (۱۳۸۴)، نقش اجتماعی - سیاسی زنان در جامعه معاصر ایرانی (بررسی فعالیت زنان در سه دوره؛ انقلاب مشروطه، قبل و پس از آن)، فصلنامه مرکز مطالعات و تحقیقات زنان دانشگاه تهران علمی - پژوهشی، پژوهش زنان، شماره پیاپی ۱۲، دوره ۳، شماره ۲، شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳ - ۱۷۳۵.
۲۳. شیرری، (۱۳۸۹)، عوامل اجتماعی موثر بر اشتغال زنان شاغل در آموزش و پرورش شهرستان دامغان سال ، فصلنامه تخصصی جامعه شناسی - سال پنجم - شماره یکم.
۲۴. صادقی فسایی، سهیلا، (۱۳۸۶)، ابعاد شکاف جنسیتی و میزان تحقق کاهش آن در برنامه سوم توسعه ، فصلنامه علمی - پژوهشی دانشگاه تهران شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳ - ۱۷۳۵، پژوهش زنان، دوره ۵، شماره ۲.
۲۵. صادقی، مسعود، (۱۳۸۳)، تحلیلی بر عوامل اقتصادی موثر در اشتغال زنان ایران ، فصلنامه مرکز مطالعات و تحقیقات زنان دانشگاه تهران علمی - پژوهشی، پژوهش زنان - دوره ۲، شماره ۱، شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳ - ۱۷۳۵.
۲۶. صادقی، مسعود، عمادزاده، مصطفی، (۱۳۸۳)، تحلیلی بر عوامل اقتصادی موثر در اشتغال زنان ایران، پژوهش زنان، فصلنامه مرکز مطالعات و تحقیقات زنان دانشگاه تهران، دوره ۲، شماره ۱.
۲۷. صفرزاده، سحر، (۱۳۸۸)، نقش حجاب زنان در سلامت روانی اجتماع و راهکارهای مقابله ای با فرهنگ بدحجابی ، فصلنامه علمی - تخصصی - زن و فرهنگ، شورای پژوهشی زنان دانشگاه آزاد اسلامی، سال اول، شماره دوم.
۲۸. ظهیروند، راضیه، (۱۳۸۳)، رابطه ادراک از نقش های جنسیتی و رضایت از جنس ، فصلنامه مرکز مطالعات و تحقیقات زنان دانشگاه تهران علمی - پژوهشی، پژوهش زنان، دوره ۲، شماره ۲، شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳ - ۱۷۳۵.
۲۹. عربی و همکاران (۱۳۸۶)، رابطه بین رفتارهای تحکم آمیز معلمان زن و مرد مدارس ابتدائی با میزان مقبولیت آنان در ارزشیابی مدیران ، فصلنامه علمی - پژوهشی دانشگاه تهران، پژوهش زنان، شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳ - ۱۷۳۵ - دوره ۵، شماره ۳.
۳۰. عسگری، پرویز، (۱۳۸۸)، رابطه اضطراب اجتماعی و حمایت اجتماعی با احساس ذهنی بهزیستی در دانشجویان ، فصلنامه علمی - تخصصی - زن و فرهنگ، شورای پژوهشی زنان دانشگاه آزاد اسلامی، سال اول، شماره دوم.
۳۱. علمی، زهرا، (۱۳۸۳)، سیاست های اقتصادی کلان و بازار کار زنان در ایران، فصلنامه مرکز مطالعات و تحقیقات زنان دانشگاه تهران علمی - پژوهشی، پژوهش زنان، دوره ۲، شماره ۲، شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳ - ۱۷۳۵.

۳۲. عنایت، حلیمه، (۱۳۸۳)، زنان و تحولات ساختاری خانواده در عصر جهانی شدن، فصلنامه مرکز مطالعات و تحقیقات زنان دانشگاه تهران علمی- پژوهشی، پژوهش زنان، دوره ۲، شماره ۲، شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳-۱۷۳۵.
۳۳. فرهنگ فارسی جیبی، (۱۳۸۵)، گردآوری عزیزالله عزیززاده، تهران رشد ه معین، محمد، چاپ سوم.
۳۴. قانع‌ی راد، محمد امین، (۱۳۸۵)، نگاهی به عوامل فرهنگی افزایش ورود دختران به دانشگاه ها، فصلنامه مرکز مطالعات و تحقیقات زنان دانشگاه تهران علمی- پژوهشی، پژوهش زنان - شماره پیاپی ۱۶، دوره ۴، شماره ۴، شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳-۱۷۳۵.
۳۵. قلی پور، آرین، (۱۳۸۶)، بررسی صحت و سقم کلیشه های منفی زنان در سازمان ها، فصلنامه علمی- پژوهشی دانشگاه تهران- پژوهش زنان، شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳-۱۷۳۵ - دوره ۵، شماره ۳.
۳۶. کاستلز، مانوئل (۱۳۸۰)، عصر اطلاعات، جلد دوم، قدرت هویت، ترجمه حسن چاوشیان، تهران، طرح نو.
۳۷. گرجی و همکاران، (۱۳۹۲)، "نگاه انسان شناسی به زبان و فرهنگ عامه" فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات، تهران: شماره ۳.
۳۸. گلشن فومنی، (۱۳۸۹)، بررسی رابطه هویت شخصی زنان با مشارکت اجتماعی آنان، فصلنامه تخصصی جامعه شناسی، سال پنجم - شماره یکم.
۳۹. گیدنز، آنتونی، (۱۳۸۲)، تجدد و تشخص، جامعه و هویت شخصی در عصر جدید، ترجمه ناصر موفقیان، تهران، نشر نی، چاپ دوم.
۴۰. گیدنز، آنتونی (۱۳۷۸)، تجدد و تشخص جامعه و هویت در عصر جدید (ترجمه ناصر موفقیان) تهران، نی. گیدنز.
۴۱. لک زایی، نجف، (۱۳۷۵) کنکاشی در زمینه رابطه مبانی فکری و حقوق زنان در آثار استاد شهید مرتضی مطهری جامعه شناسی در ادیان. یزد: بهاباد، چاپ اول.
۴۲. لهسایی زاده، عبدالعلی، (۱۳۸۹)، عوامل مرتبط در شکل گیری هویت اجتماعی زنان نسل کنونی و گذشته شهر شیراز، فصلنامه تخصصی جامعه شناسی، سال پنجم - شماره یکم.
۴۳. محسنی، منوچهر (۱۳۷۹)، بررسی آگاهی، نگرش ها و رفتارهای اجتماعی و فرهنگی در ایران، دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی کشور.
۴۴. محمودیان، حسین، (۱۳۸۴)، ماهیت نامتجانس بهبود موقعیت زنان در ایران، فصلنامه مرکز مطالعات و تحقیقات زنان دانشگاه تهران علمی- پژوهشی، پژوهش زنان، شماره پیاپی ۱۲، دوره ۳، شماره ۲، شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳-۱۷۳۵.

۴۵. موحّد، مجید، (۱۳۸۴)، عوامل اقتصادی اجتماعی موثر بر نگرش زنان نسبت به نابرابری های جنسیتی، فصلنامه مرکز مطالعات و تحقیقات زنان دانشگاه تهران علمی- پژوهشی، پژوهش زنان، شماره پیاپی ۱۲، دوره ۳، شماره ۳، شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳-۱۷۳۵.

۴۶. مهدی زاده، شراره، (۱۳۸۶)، عوامل موثر بر روابط زوجین در خانواده های روستایی استان تهران، فصلنامه علمی- پژوهشی دانشگاه تهران، پژوهش زنان، شماره استاندارد بین المللی ۱۶۹۳-۱۷۳۵ - دوره ۵، شماره ۳.

۴۷. وارسته فر، افسانه، (۱۳۸۸) بررسی الگوی مصرف نزد زنان شهر تهران، فصلنامه علمی پژوهشی «پژوهش اجتماعی» - سال دوم، شماره ۵.

۴۸. ودادهیر، ابوعلی، (۱۳۸۰)، تأملی بر پدیده مدرک گرایی در جامعه، نامه انجمن جامعه شناسی ایران، شماره ۳.

۴۹. Devis, Kinsley, ۱۹۵۰. Human Society. New York: Macmillan. Kurane, Anjali. ۲۰۰۲. Socio-Cultural Changes Among The 'Mahadeo-Kolis' In Maharashtra, The Oriental Anthrop